

Ari Koponen ps

Toimenpidealoite kriminaalipolitiikan uudistamisesta

Eduskunnalle

Maailma on muuttunut, ja lainsäädännön on muututtava sen mukana. Tässä toimenpideoitteessa esitellään useita ehdotuksia suomalaisen kriminaalipolitiikan uudistamiseksi. Vastaavia toimenpiteitä on jo käytössä, lainvalmistelussa, harkinnassa tai keskusteluissa muissa Pohjoismaissa.

Jengiväkivallasta tuplarangaistus

Tanskassa jengiväkivallasta seuraa rikoslain nojalla pahimmillaan tuplarangaistus. Hallituksen tulisi selvittää mahdollisuutta lainsäädäntömuutoksiin tuomioiden tuplaamiseksi vastaavissa tapauksissa myös Suomessa, jollei tuomittu sitoudu Exit-toimintaan viimeistään viimeisen tutkintavankeuden aikana. Jengeistä irtautumista tukeva Exit-toiminta on tärkeää, sillä Suomessa rikollisryhmittymään kuuluva uusii rikoksen kolmen vuoden seurannalla 83,5 %:n todennäköisyydellä, kun jengiin kuulumattoman uusimistodennäköisyys on 59,8 %.

Väkivaltaisille vangeille seuraamuksia

Vankilan henkilökunnan päälle karkaavan vangin rangaistusta tulisi koventaa sekä vangeille pitäisi voida määrätä seuraamuksia, kuten perhetapaamisten, ulkoilujen, lämpimän veden ja toisten vankien seurassa oleskelun rajoittamista.

Vankien tiedonsaantioikeutta rajoitettava

Tanskassa tehdyn tutkimuksen mukaan vangit käyttävät tiedonsaantioikeutta painostusvälineenä. Vangit tietoisesti käyttävät asiakirjojen saatavuutta työntekijöiden nimien selville saamiseksi. Henkilökunnan anonyymiteetti tulisi Suomessa turvata henkilökunnan turvallisuuden nojalla.

Kovempia rangaistuksia niille, jotka rekrytoivat nuoria rikollisuuteen

Alaikäisten rekrytoiminen on Suomessa uusi ilmiö ja liittyy pääasiassa maahanmuuttajataustaisten katujengirikollisuuteen. Ruotsissa, jossa ilmiö on jo yleisempi, rikollisjengit pyrkivät rekrytoimaan nuoria, joille ruotsalainen yhteiskunta on jäänyt vieraaksi. Esimerkiksi laittomassa huumekaupassa kuriireina käytetään usein alaikäisiä, jotta vältytään rangaistukselta, mikäli tullaan ilmi. Lainsäädäntöä tulisi kiristää siten, että nuoria rikollisuuteen rekrytoiville, rikoksia yhdessä nuorten kanssa tekeville ja huumeita muille luovuttaville langetettaisiin kovemmat rangaistukset.

Toimenpidealoite TPA 72/2022 vp

Yhtenäisrangaistuksista siirtyminen reaalityrangaistukseen

Suomessa annetaan yhtenäisrangaistus eli "paljousalennus", kun tuomittavia rikoksia on useita. Rikoslain 7 luvun 6 pykälän mukaan voidaan aikaisempi ehdoton vankeusrangaistus tai yhdistelmä-
rangaistus ottaa uutta rangaistusta määrättäessä kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Uudesta rikoksesta voidaan myös tuomita laissa sille säädettyä vähimmäisaikaa lyhyempään vankeusrangaistukseen tai katsoa aikaisempi rangaistus riittäväksi seuraamukseksi myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että raiskaustuomio voi lieventää uutta raiskaustuomiota. Lainsäädäntöä tulisi uudistaa ja yhtenäisrangaistuksista siirtyä reaalityrangaistukseen, jossa jokainen yksittäisrangaistus tuomitaan erikseen.

Poliisille lisää toimivaltuuksia

Suomen poliisi on esittänyt yhdeksi suurimmaksi huolenaiheekseen toimivaltuuksiensa keskeisen aukon eli rikostiedustelun. Poliisille tulisi tarkkaan säännellyissä tilanteissa ja tarkoituksissa saada vakavien rikosten estämiseksi mahdollisuus lukea kryptattuja viestejä ja hankkia tietoa salaisesti jo ennen konkreettista rikosepäilyä esimerkiksi salakuuntelulla ja salaisella kameravalvonnalla. Tämä tuli mahdolliseksi Ruotsissa vuonna 2020. Lisäksi Suomen poliisille tulisi Ruotsin tapaan antaa paremmat mahdollisuudet kotietsintöihin ampumisia ja jengiympäristöjä koskevissa tutkimuksissa.

Vangitseminen pakolliseksi nykyistä useampien rikosnimikkeiden kohdalla

Vangitseminen on voimakkaimmin henkilön vapauteen puuttuva pakkokeino. Vangitsemisen tulisi olla lainsäädännössä pakollista myös ryöstön, törkeä pahoinpitelyn ja törkeän kiristyksen yhteydessä.

Viranomaisyhteistyötä tehostettava

Viranomaisyhteistyön tiivistäminen ja tehostaminen on äärimmäisen tärkeää järjestäytyneen rikollisuuden ja muiden sisäisen turvallisuuden uhkien torjunnassa. Myös järjestyksenvalvojien toimivaltuuksia ja velvollisuuksia auttaa poliisia tietyissä tehtävissä tulisi selvittää.

Tuomioistuinkäsittelyä nopeutettava

Tuomioistuimella on resurssivajeesta johtuvia ongelmia tehtävien hoitamisessa. Pahimmillaan tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vakavien rikosten uhrin odottavat tuomiota vuosikausia, mikä on kohtuutonta uhrin oikeusturvan kannalta. Tukholmassa on vuodesta 2018 kokeiltu joidenkin rikosasioiden, kuten nuorten rikostekijöiden rikosten, nopeutettuja oikeuskäsittelyjä. Kokeilutoiminnasta tulee lakimuutosten kautta pysyvää vuoden 2023 alusta. Suomen tulisi Ruotsin tapaan nopeuttaa tuomioistuinkäsittelyitään.

Toimenpidealoite TPA 72/2022 vp

Ajoneuvojen automaattista kameravalvontaa raja-alueille

Automaattinen rekisterikilvenlukukamera Revika tunnistaa ajoneuvotyypit ja rekisterinumerot. Järjestelmän tehtävänä on kuvata rekisterikilpiä ja ilmoittaa, mikäli ajoneuvossa on rekisteritunnuksen perusteella jotain tarkastettavaa. Revika pitäisi saada käyttöön raja-alueille torjumaan rikollisuutta ja valvomaan ulkomaalaisten oleskelua maassa.

Nuorten aikuisten rangaistuksiin myönnettävä lievennys poistettava, kun kyse on törkeistä rikoksista

Rikoksen tekeminen nuorena on Suomessa rangaistusasteikon lieventämisperuste. Tämä pätee myös alaikäisten kohdalla. Alle 18-vuotiaista ei voida tuomita elinkautiseen ja alle 21-vuotias vapautuu ehdottomasta rangaistuksesta muita aiemmin, yleensä suoritettuaan yhden kolmasosan rangaistuksesta. Vastaavaa erityiskohtelua ei tunneta esimerkiksi Ruotsissa tai Virossa, joissa rikoslaki on selvästi Suomea ankarampi. Nuorten aikuisten rangaistusten erityissääntelyt eivät ole perusteltuja vakavimpien rikosten kohdalla ja tulisi poistaa.

Paremmat mahdolliset määrät rikollisten varoja menetettäväksi

Lainsäädäntöuudistuksilla ja nykyaikaistamisella tulisi torjua rikollisuuden taloudellisia hyötyjä. Mahdollisuuksia takavarikoida rikollisten omaisuutta tulisi selvittää.

Törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistusta korotettava

Törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistusta tulisi korottaa yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta lakialoitteen LA 56/2021 vp ehdotuksen mukaisesti. Tarkoituksena on varmistaa vankeusrangaistusten ehdottomuus törkeästä pahoinpitelystä, sillä pääsäännön mukaan alle kahden vuoden vankeusrangaistukset tuomitaan Suomessa ehdollisina ja vähintään kahden vuoden vankeusrangaistukset ehdottomina.

Alle 15-vuotiaiden syyllisyyskysymys tulisi käsitellä tuomioistuimessa

Rikosoikeudellinen vastuuikäraja on Suomessa 15 vuotta. Alle 15-vuotias on syyntakeeton eikä joudu oikeuteen, eikä häntä rangaista esimerkiksi vakavissa koulukiusaamis- ja kouluväkivaltatapauksissa. Vaikka Ruotsissakin rikosoikeudellinen vastuuikäraja on 15 vuotta, syyttäjä voi erityisissä tilanteissa nostaa todistelukanteen (bevistalan) sen selvittämiseksi, onko alle 15-vuotias tehnyt sen rikoksen, josta häntä epäillään. Syyllisyyskysymys käsitellään tuomioistuimessa, mutta rangaistusta asiassa ei voi tuomita. Todistelukanteen mahdollisuutta tulisi selvittää myös Suomessa ja pyrkiä siihen, että alle 15-vuotiaiden syyllisyyskysymys käsiteltäisiin tuomioistuimessa törkeiden rikosten kohdalla. Yhteiskunnan turvallisuuden ja ihmisten asenteiden kannalta olisi tärkeää, että rikoksentekijälle osoitetaan tämän toimineen väärin ja lainvastaisesti. Lastensuojelulain mukaisilla toimenpiteillä ei ole riittävää rikoksia estävää vaikutusta, koska lastensuojelu ei jaa rangaistuksia.

Toimenpidealoite TPA 72/2022 vp

Kovempia rangaistuksia ase- ja räjähdysainerikoksista sekä välienselvittelyihin liittyvistä rikoksista

Jengien välienselvittelyistä seuraa kostotoimia, joiden uhreiksi joutuu muitakin kuin rikolliseen toimintaan osallisia. Räjähdyksissä ja ampumisissa vahingoittuu viattomia sivullisia. Rikoksista, jotka liittyvät rikollisten keskinäisiin välienselvittelyihin, sekä ase- ja räjähdysainerikoksista tulisi tuomita nykyistä ankarampia rangaistuksia.

Selvitettävä seuraamusjärjestelmään kuuluvaa oleskelukieltä

Rikosseuraamuslaitoksen tulisi voida määrätä, missä rikoksentekijä ei saa oleskella. Käytännössä tämä tarkoittaisi mahdollisuutta yhdyskuntaseuraamukseen, jossa jalkapantaa voitaisiin käyttää nykyistä laajemmin ja seurata oleskelukiellon noudattamista. Suomessa sähköinen valvonta ja jalkapannat ovat tällä hetkellä käytössä vain rikosseuraamuksissa, kuten ehdollisessa vankeudessa.

Vaikenemiskulttuurin murtamisesta tehtävä laaja selvitys ja tarvittavat toimenpiteet

Ruotsin hallitus toteuttaa parhaillaan laajan selvityksen pohjalta useita lakimuutoksia vaikenemisen kulttuurin murtamiseksi. Suomessa tulisi tehdä samoin. Se, etteivät rikoksen todistajat uskalla todistaa oikeudessa, on erityisesti jengirikollisuuden kannalta merkittävä ongelma. Selvityksen pohjalta olisi tarpeen tehdä vaadittavat lainsäädäntömuutokset, jotta ihmisten halukkuus ja uskallus osallistua oikeusprosesseihin kasvaisivat. Ei esimerkiksi ole hyväksyttävää, että todistajat ja osapuolet altistuvat väkivallalle tai uhkauksille. Vähimmäisrangaistusta väärän valan vannomisesta sekä väkivaltaisesta oikeusasiaan puuttumisesta tulisi korottaa ja todistajien suojelua parantaa. Myös anonyymien todistamisen mahdollisuuden laajentamista tulisi selvittää.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin uudistaakseen kriminaalipolitiikkaa.

Helsingissä 17.6.2022

Ari Koponen ps